

Βιογραφία

Ο Λεονάρντο γεννήθηκε στο Βίντσι της Ιταλίας στις 15 Απριλίου 1452. Το πλήρες όνομά του ήταν Leonardo di ser Piero da Vinci, αν και υπέγραφε τα έργα του ως «Leonardo» ή «Io, Leonardo» (=«Εγώ, ο Λεονάρντο»). Ήταν καρπός του έρωτα του Πιέρο ντα Βίντσι και της Κατερίνας, της οποίας δεν γνωρίζουμε την πλήρη ταυτότητα. Οι δυο τους δεν έγιναν ποτέ νόμιμο ζευγάρι. Ο Πιέρο ήταν συμβολαιογράφος στην περιοχή. Η μητέρα του, Κατερίνα, πιθανόν ήταν ταπεινότερης καταγωγής, μάλλον υπηρέτρια. Ένα χρόνο περίπου μετά τη γέννηση του Λεονάρντο οι γονείς του παντρεύτηκαν: ο Πιέρο την κόρη ενός πλούσιου συμβολαιογράφου-την Αλμπιέρα Αμαντόρι ντι Τζοβάνι και η Κατερίνα έναν εργάτη υψικαμίνου, τον Αντόνιο ντι Πιέρο ντι Αντρέα ντι Τζοβάνι Μπούτι. Η Αλμπιέρα πέθανε άτεκνη στα 1473 και το 1475 ο πατέρας του ξαναπαντρεύτηκε. Αργότερα, τη νόθα αυτή καταγωγή του ο Λεονάρντο την είδε ως αποτέλεσμα λάθος επιλογών της μητέρας του. Ο Σίγκμουντ Φρόντ συνέδεε τη νόθα καταγωγή του ζωγράφου με το ανολοκλήρωτο αρκετών έργων του, ονομάζοντας αυτή την ιδιοτροπία του ως *σύμπλεγμα του Λεονάρντο*. Στην εγκατάλειψη από τη μητέρα του, απέδωσε ο Φρόντ, την ομοφυλοφιλία του και μια διαδικασία εξιδανίκευσης η οποία κατηύθυνε τις καλλιτεχνικές του δράσεις. Επίσης, στον ψυχισμό του βάραινε η μειονεκτική κοινωνική του θέση λόγω των δικαιωμάτων των παιδιών του Πιέρο.

Υπεύθυνοι για την ανατροφή του ήταν κυρίως οι παππούδες του και ο θείος του Φραντσέσκο. Τις πρώτες γνώσεις ανάγνωσης και γραφής τις έλαβε από την οικογενειά του ενώ φοίτησε στο σχολείο του χωριού. Δεν φαίνεται να φοίτησε στα ίδια σχολεία στα οποία φοίτησαν τα ετεροθαλή αδέρφια του, επειδή η φυσική αριστεροχειρία του δεν διορθώθηκε ποτέ. Δεν είχε, επίσης, σημαντική γλωσσομάθεια και αν και ήταν πρώτος διανοούμενος των χρόνων του που χρησιμοποίησε την καθομιλουμένη, παραδεχόταν πως τον περιόριζε στην ακριβή έκφραση. Σε ηλικία εικοσιπέντε ετών έμαθε λατινικά μόνος του.

Στη Φλωρεντία

Δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς πήγε στη Φλωρεντία, ίσως περί τα 1464-1465¹ Σε ηλικία δεκατεσσάρων ετών εισήλθε ως μαθητευόμενος στο εργαστήριο του φλωρεντινού ζωγράφου και

αρχιτέκτονα Αντρέα ντελ Βερρόκκιο (1433-1485). Ο πατέρας του Πιέρο τον γνώριζε μάλλον, διότι του είχε δώσει νομικές συμβουλές. Σε λιγότερο από έξι χρόνια θα πρέπει από μαθητής να έγινε δάσκαλος, διότι ήδη από το 1472 ήταν καταγεγραμμένος ως δάσκαλος στη συντεχνία των ζωγράφων την επονομαζόμενη *Ένωση Ζωγράφων του Αγίου Λουκά*. Αρχικά μάλλον σπούδασε γλυπτική χωρίς να παραθεωρείται και η ζωγραφική στη μαθητεία του. Οι πρώτες φιλοσοφικές και επιστημονικές γνώσεις του αποκτώνται από τους καλλιεργημένους ανθρώπους οι οποίοι επισκέπτονταν τον Βερρόκκιο στο εργαστήριό του, από την εμπειρία και τη συζήτηση μαζί τους παρά μια συστηματική καθοδήγηση από αυτούς. Το πιο πρώιμο γνωστό έργο του αποτελεί το επονομαζόμενο «Σχέδιο τοπίου στην κοιλάδα του Άρνου», το οποίο βρίσκεται σήμερα στην Πινακοθήκη Ουφίτσι της Φλωρεντίας. Θεωρήθηκε ότι μυήθηκε στην ομοφυλοφιλία στο εργαστήριο του Βερρόκκιο, πιθανώς μόλις έφτασε εκεί, ανάμεσα στα δεκατρία και δεκαπέντε του, κάτι όχι ασυνήθιστο στους κύκλους των καλλιτεχνών.

Το 1476, σε ηλικία είκοσι τριών ετών, κατηγορήθηκε για σοδομία που διέπραξε αυτός και άλλοι τρεις νεαροί σε βάρος κάποιου Jacobo Salterelli, περιστατικό το οποίο έγινε αντιληπτό στους Αξιωματικούς της Νύχτας και των Μοναστηριών, αλλά τελικά αθωώθηκε μαζί με τους άλλους. Η υπόθεση αποδείχθηκε κατασκευασμένη με σκοπό να δυσφημιστεί ένας από την συντροφιά του Λεονάρντο ο οποίος ήταν μέλος της οικογένειας των Μεδίκων. Στα δύο τελευταία χρόνια παραμονής του στην Φλωρεντία είχε τουλάχιστον έναν εραστή: αμφιλεγόμενη είναι μια ιδιόχειρη αναφορά του Λεονάρντο για κάποιον Fiorovante di Domenico ή τον Bernardo di Simone.

Στο Μιλάνο

Αργότερα, το 1482, μετακόμισε στο Μιλάνο, όπου πρόσφερε τις υπηρεσίες του ως μηχανικός, ζωγράφος και γλύπτης στον ηγεμόνα του Μιλάνου Λουδοβίκο Σφόρτσα.

Ως αιτία της φυγής του θεωρείται η *Προσκύνηση των Μάγων* και η αμηχανία του που ένωσε μετά την απόρριψή του από τους Μεδίκους ή ότι ο Λορέντσο των Μεδίκων λάτρησε της μουσικής εκτιμώντας τη μουσική κλήση του Λεονάρντο εστάλη σκόπιμα στο Μιλάνο.

Όμως στην πραγματικότητα, επειδή οι Μεδικοί δεν του έδωσαν ούτε μια παραγγελία και επειδή δεν του ζήτησε ο Λορέντσο των Μεδίκων να επιστρέψει στη Φλωρεντία, το ταξίδι του στο

Μιλάνο πρέπει να δικαιολογηθεί ως μια νέα απόπειρα αναζήτησης καλλιτεχνικών και επαγγελματικών ευκαιριών. Ο Λεονάρντο διέθετε δικό του εργαστήριο με βοηθούς και δώδεκα μαθητές. Την ίδια περίπου περίοδο εργάστηκε ως σύμβουλος αρχιτέκτονας στον καθεδρικό ναό του Μιλάνου, ενώ το διάστημα 1495-1498, μετά από παραγγελία του Λουδοβίκου Σφόρτσα ζωγραφίζει τον «Μυστικό Δείπνο» στο μοναστήρι της Σάντα Μαρία ντελε Γκράτσιε και, μεταξύ 1483 και 1508, την Παναγία των Βράχων ύστερα από παραγγελία της Αδελφότητας της Άμωμης Σύλληψης του Μιλάνου. Ως καλλιτέχνης της αυλής, ο Λεονάρντο δέχθηκε αρκετές παραγγελίες για έργα που τις περισσότερες φορές, ωστόσο, άφηνε ημιτελή. Οργανώνει τις γιορτές της αυλής των Σφόρτσα, στις οποίες είναι ταυτόχρονα ενδηματολόγος και σκηνοθέτης.

Το καλοκαίρι του 1490 έλαβε υπό την προστασία του ένα δεκάχρονο αγόρι ονόματι Τζαν Τζάκομο Καπρότι ή Σαλαΐνο, γιο αγρότη, που πιθανώς τον πούλησε ως μοντέλο υπηρέτη με τη ελπίδα μιας καλύτερης ζωής. Ο ντα Βίντσι σημειώνει τον απείθαρχο χαρακτήρα του, αλλά και τα δώρα που του έκανε. Μάλλον ο χαρακτήρας της μεταξύ τους σχέσης ήταν πατέρα-γιου. Αλλά και το ενδεχόμενο να είχε σεξουαλικό χαρακτήρα η μεταξύ τους σχέση δεν μπορεί να αποκλεισθεί. Το καλοκαίρι του 1493 τον επισκέπτεται η μητέρα του Κατερίνα, επιθυμώντας λίγο μετά τον πρόσφατο θάνατο του συζύγου της να περάσει το υπόλοιπο του βίου της μέχρι τον θάνατό της, κοντά στον γιο της.

Στη Βενετία και στη Φλωρεντία

Τον Οκτώβριο του 1499 και μετά την ήττα του προστάτη του Λουδοβίκου Σφόρτσα από τα γαλλικά στρατεύματα, ξεκινά μαζί με τους Γάλλους στενή συνεργασία σχετικά με νέες ζωγραφικές τεχνικές, ενώ υπέγραψε ένα είδος μη αποκλειστικού συμβαλαίου με τον Λουδοβίκο ΙΒ', φτάνοντας στο σημείο να τον αποκαλούν *καλλιτέχνη τους*. Τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους εγκαταλείπει το Μιλάνο, μετά τις καταστροφές και λεηλασίες που επέφεραν στην πόλη τα Γαλλικά στρατεύματα κατοχής, και ταξιδεύει στην Μάντουα, όπου έμεινε για δύο μήνες στην Ισαβέλλα ντ' Έστε, αλλά στα τέλη Φεβρουαρίου με αρχές Μαρτίου 1500 αναχώρησε για τη Βενετία. Την άνοιξη του 1502 αναλαμβάνει θέση στρατιωτικού συμβούλου του Καίσαρα Βοργία.

Τον Ιούνιο του 1502 ταξιδεύει με τον Καίσαρα Βοργία στην κεντρική και άνω Ιταλία με την ιδιότητα του αρχιτέκτονα και μηχανικού. Μεταξύ άλλων σχεδιάζει χάρτες για τις εκστρατείες

του Καίσαρα, προτείνει βελτιώσεις σε οχυρωματικά έργα και ανέπτυξε ιδέες για αμυντικά συστήματα.

Από το φθινόπωρο του 1502 έως τον Μάρτιο του 1503 δεν έχουμε αναφορές για δοσοληψίες με τον Βοργία. Τον Μάρτιο του επόμενου χρόνου βρίσκεται πάλι στη Φλωρεντία, ίσως για να συνεχίσει τον πίνακα *Η Παρθένος, η Αγία Άννα και το Θείο Βρέφος*. Ξεκινά να εργάζεται πάνω στο περίφημο έργο του, την *Μόνα Λίζα*, κατόπιν παραγγελίας του συζύγου της Φραντσέσκο ντελ Τζοκόντο. Λίγο αργότερα αρχίζει την τοιχογραφία *Η Μάχη του Ανγκιάρι* για την αίθουσα συνεδριάσεων του Παλάτσο Βέκιο, έργο που θα μείνει ημιτελές, διότι ο Γάλλος βασιλιάς Λουδοβίκος ΙΒ' τον προσκαλεί στο Μιλάνο για να εργαστεί σε μια συλλογή μικρών πινάκων για τον Λουδοβίκο ΙΒ'.

Την ίδια περίοδο πεθαίνει ο θεός του Φραντσέσκο, καθιστώντας τον μοναδικό κληρονόμο της περιουσίας του. Όμως συγκρούεται με τα ετεροθαλή αδέρφια του για τη διεκδίκηση της περιουσίας και η διαμάχη κρατά έναν περίπου χρόνο.

Στο Μιλάνο

Την περίοδο 1508-1512 ζει σχεδόν αποκλειστικά στο Μιλάνο, παρέχοντας τις υπηρεσίες του στον Σαρλ ντ' Αμπουάζ (Charles d' Amboise), κυβερνήτη της πόλης. Ο Λεονάρντο αποτελεί πλέον διάσημο καλλιτέχνη και το διάστημα αυτό υποβάλλει σχέδια για το μνημείο του Τριβούλτσιο, συνεχίζει τις ανατομικές του μελέτες και αναλαμβάνει αρκετές παραγγελίες. Μετά τον θάνατο του Σαρλ ντ' Αμπουάζ, το 1511, και την εκδίωξη των Γάλλων από το Μιλάνο τον επόμενο χρόνο, ο Λεονάρντο επισκέπτεται τη Ρώμη υπό την προστασία του αδελφού του Πάπα Λέοντα Ι', Τζουλιάνο των Μεδίκων. Στο περιβάλλον της παπικής αυλής καταπιάνεται με διάφορα επιστημονικά πειράματα και μελέτες. Πέρα από διάφορες εφευρέσεις του, σχεδιάζει το έργο της αποξηράνσεως των ελών της περιοχής Ποντίνι, νότια της Ρώμης και για το λιμάνι της Τσιβιταβέκια.

Στη Γαλλία

Μετά τον θάνατο του Τζουλιάνο των Μεδίκων, το 1516, δέχεται την πρόσκληση του βασιλιά της Γαλλίας Φραγκίσκου Α΄. Αφού ταξίδεψε τρεις μήνες με εύθραυστη υγεία εγκαταστάθηκε στο παλάτι της Αμπουάζ. Το ισόγειο έγεινε το εργαστήριό του και ο πρώτος όροφος και δεύτερος όροφος στεγασαν τον Λεονάρντο και της ακολουθία του. Ο Φραγκισκος του έδωσε αμοιβή χιλίων χρυσών σκούδων. Στην διάρκεια της εκεί παραμονής του περιορίστηκε στην ταξινόμηση των χειρογράφων και σημειώσεών του, δεν ζωγράφιζε, άλλωστε δεν μας σώθηκε κάποιο έργο του από εκείνη την περίοδο, ενώ κατάρτισε σχέδια για το νέο παλάτι που επιθυμούσε να χτίσει ο Φραγκίσκος Α'.

Ο θάνατός του

Στις 23 Απριλίου του 1519 συντάσσει τη διαθήκη του, αφήνοντας στους ετεροθαλείς αδελφούς του 400 χρυσά σκούδα και τη μικρή περιουσία του που κάποτε ανήκε στο θείο Φραντσέσκο. Στον Τζαν Τζάκομο Καπρότι, αγόρι που έθεσε υπό την προστασία του σε ηλικία δέκα ετών το καλοκαίρι του 1490, άφησε τον μισό αμπελώνα που του είχε δώσει ο Φραντσέσο Σφόρτσα και τα μισά διόδια που του είχε παραχωρήσει ο βασιλιάς Λουδοβίκος ΙΒ' ως αμοιβή για κάποια συμβουλευτική εργασία. Το άλλο μισό αυτών το άφησε σε έναν υπηρέτη του ονόματι Battista de Villanis. Πέθανε στις 2 Μαΐου 1519 στο Κλου (Cloux) της Γαλλίας, κοντά στον βασιλικό πύργο του Αμπουάζ (Amboise). Σύμφωνα με προσωπική του επιθυμία, τάφηκε στην εκκλησία Sainte Florentine, στο Αμπουάζ. Ο τάφος του συλήθηκε την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης, ενώ υπό τις οδηγίες του Ναπολέοντα κατεδαφίστηκε και τα θαμμένα εκεί οστά του διασκορπίστηκαν. Στη δεκαετία του 1860, ένας ποιητής ονόματι Arsene Houssaye πραγματοποίησε ανασκαφές και βρήκε ένα τάφο με σκελετό, δίπλα στον οποίο υπήρχε η επιγραφή *EO DUC VINC[--]*, που μπορεί να σημαίνει *LEONARDUS VINCIUS* Την άνοιξη του 2016 οι Ιταλοί ιστορικοί Αλεσάντρο Βετσόζι και την Ανίζε Σαμπάτι υποστήριξαν βάσει εγγράφων και όχι γενετικού υλικού αφού παιδιά ο Λεονάρντο δεν απέκτησε ποτέ, πως δεκάδες σύγχρονοι Ιταλοί είναι μακρινοί συγγενείς του.